



Cultuuronderwijs met hoofd, hart en handen



CultuurCompaan adviseert, informeert en inspireert iedereen die met hoofd, hart en handen werkt aan cultuuronderwijs.





Inhoud

03	Voorwoord
04	Cultuuronderwijs: onmisbaar voor persoonsvorming
09	Leergebied Kunst & Cultuur in het onderwijscurriculum
10	Scenario's voor cultuuronderwijs
12	Scenario A
13	Scenario B
14	Scenario C
15	Scenario D
16	De cultuurcoördinator
17	Profiel A
18	Profiel B
19	Profiel C
20	Profiel D
22	De rollen binnen de school
24	Cultuuronderwijs in de praktijk
27	Over CultuurCompaan



Cultuuronderwijs met hoofd, hart en handen



Voorwoord

Met veel plezier presenteert CultuurCompaan deze brochure:

Cultuuronderwijs met hoofd, hart en handen

Cultuuronderwijs speelt een onmisbare rol in de persoonlijke ontwikkeling van kinderen en jongeren. Het houdt hun nieuwsgierigheid levend, stimuleert creativiteit en leert hen kritisch na te denken.

Of je nu cultuurcoördinator, leerkracht, kunstvakdocent, directeur of cultuuraanbieder bent, samen dragen we ieder op onze eigen manier bij aan cultuuronderwijs, zowel op school als in de vrije tijd. CultuurCompaan ondersteunt en begeleidt de scholen en cultuuraanbieders hierbij met advies, inspiratie, informatie en een breed netwerk.

Onze aanpak is gebaseerd op de vier scenario's voor cultuuronderwijs die we in 2021 hebben ontwikkeld en opnieuw beschreven in de brochure Cultuuronderwijs met hoofd, hart en handen. Hierin lees je over het belang van cultuuronderwijs, de creativiteitscirkel, en hoe je cultuuronderwijs praktisch kunt vormgeven, inclusief de belangrijke rol van de cultuurcoördinator.

We hopen dat deze brochure je inspireert en aanmoedigt om samen te blijven werken aan een toekomst waarin cultuuronderwijs een vanzelfsprekend en waardevol onderdeel is van het leerproces. Samen kunnen we de kracht van cultuur benutten om kinderen en jongeren te stimuleren, inspireren en ondersteunen in hun ontwikkeling.

Cécile Coijmans

Bedrijfsleider CultuurCompaan

Cultuuronderwijs: onmisbaar voor persoonsvorming

Cultuuronderwijs is bij uitstek geschikt om te werken aan persoonsvorming van kinderen. Persoonsvorming gaat over hoe kinderen zich ontwikkelen tot personen die zich kritisch verhouden tot de gangbare cultuur, die onafhankelijk denken en adequaat met anderen in dialoog kunnen gaan.

Om als kind tot leren te komen, ben je afhankelijk van goede executieve functies. Executieve functies worden ook wel zelfsturende vaardigheden of executieve vermogens genoemd. Executieve functies zijn de functies in je brein die het mogelijk maken dat je:

- rationele beslissingen neemt/je kunt nadenken voordat je iets doet;
- impulsen beheerst/emotieregulatie;
- kan focussen op wat belangrijk is/je aandacht erbij kan houden;
- kunt plannen/een goed time-management hebt;
- een activiteit kunt aansturen/organiseren;
- informatie kunt onthouden (werkgeheugen);
- de juiste studievaardigheden hebt (je eigen werk kunt evalueren);
- kunt beginnen aan een taak (taakinitiatie);
- doelen kunt stellen en daaraan kunt werken zonder afgeleid te worden;
- flexibel kunt zijn.

Bovenstaande executieve functies (zelfsturende vaardigheden) stimuleren het leren. Zelfsturing is zelfs belangrijker dan intelligentie en motivatie. Zelfsturing laat zich oefenen, zeker als je jong bent. Dat kan met uitdagende activiteiten waar ruimte is voor veel eigen initiatief. Je kunt een kind daarom dus uitstekende executieve functies.

Ook een belangrijk "onderwerp" binnen het onderwijs is burgerschap. Burgerschap gaat over het actief deelnemen aan de maatschappij, het nemen van verantwoordelijkheid en het respecteren van anderen en hun rechten. Bij kinderen spelen executieve functies een belangrijke rol in het ontwikkelen van burgerschapscompetenties. Kinderen die goed ontwikkelde executieve functies hebben, kunnen beter reflecteren op hun gedrag, waardoor ze meer geneigd zijn om zich verantwoordelijk en ethisch te gedragen binnen de gemeenschap.

Cultuuronderwijs is een belangrijke manier om de executieve functies en burgerschapscompetenties bij kinderen te ontwikkelen. Het gevoel van eigenheid, vrijheid, inzicht en waardering in de kunsten zorgen voor zelfvertrouwen en oplossingsvaardigheden.





Nieuwsgierigheid helpt ontwikkelen!



Nieuwsgierigheid is het verlangen om te leren, te ontdekken en nieuwe dingen te begrijpen. Nieuwsgierige kinderen willen de wereld om zich heen begrijpen. Ze richten hun aandacht beter op leerervaringen en verzamelen meer inzicht. In het algemeen geldt dat nieuwsgierigheid groeit in een omgeving waarin vragen stellen en experimenteren worden gewaardeerd en aangemoedigd. Nieuwsgierigheid gedijt alleen waar kinderen autonomie ervaren en is dé brandstof voor ontdekken, onderzoeken en leren.

“Elke les wordt een avontuur wanneer je als leraar de nieuwsgierigheid van je leerlingen prikkelt. Door kunst en cultuur te verwerken in je les zet je de poorten naar een wereld vol verbeelding en ontdekking open”

Jason Fredrick



Creativiteit

Creativiteit is een van de 21e-eeuwse vaardigheden die leerlingen nodig hebben om succesvol mee te draaien in de maatschappij van de toekomst. Het gaat dan om creativiteit als algemene vaardigheid; buiten de lijntjes kunnen denken, flexibel zijn en complexe problemen kunnen oplossen door op een nieuwe, verrassende manier te redeneren.

Door leerlingen te betrekken bij verschillende culturele activiteiten, ontwikkelen ze niet alleen hun creatieve vaardigheden, maar worden ze ook voorbereid op een leven waarin ze vrij en expressief kunnen zijn:

- ze verzinnen gemakkelijker nieuwe ideeën;
- ze gaan handiger om met onbekende situaties;
- ze redden zichzelf beter uit dilemma's en problemen.

Creatief denken is niet, zoals vaak wordt gedacht, vooral een kwestie van talent. Het belangrijkste is creatief zelfvertrouwen (*creative self-efficacy*, *Beghetto, R.A.*)



Nieuwsgierigheid en creativiteit

Nieuwsgierigheid is binnen het cultuuronderwijs nauw verbonden met creativiteit. Nieuwsgierigheid drijft het zoeken naar nieuwe inzichten en creativiteit maakt het mogelijk om die inzichten om te zetten in iets nieuws en waardevols:

- Nieuwsgierigheid voedt creativiteit door mensen aan te moedigen om vragen te stellen. Wanneer iemand nieuwsgierig is, zoekt die actief naar nieuwe kennis en ervaringen. Dit leidt tot meer ideeën en mogelijkheden.
- Zonder nieuwsgierigheid zou er minder behoefte zijn aan creativiteit, omdat er geen drang is om het ontdekkende te verkennen.
- Nieuwsgierigheid opent nieuwe mogelijkheden voor creatief denken; het leidt vaak tot het ontdekken van nieuwe kennis of perspectieven die vervolgens creatief kunnen worden ingezet.

Kortom: nieuwsgierigheid drijft het zoeken naar nieuwe inzichten en creativiteit maakt het mogelijk om die inzichten om te zetten in iets nieuws en waardevols.



Leergebied Kunst & Cultuur

in het onderwijscurriculum

Bij cultuuronderwijs staan de kennis en vaardigheden van de verschillende (kunst)vakken centraal; beeldende vorming, muziek, dans, theater, cultureel erfgoed, media en literatuur.

In het leergebied Kunst & Cultuur staat de ontwikkeling van het artistiek-creatief vermogen van de leerling centraal. Er is een samenhangend curriculum geformuleerd dat gebaseerd is op '**maken**', '**meemaken**' en '**betekenis geven**'. 'Maken' richt zich op de praktijk van de verschillende kunstdisciplines. 'Meemaken' is gericht op de kennis-making met professionele uitingsvormen van kunst en cultuur. Door middel van educatie geven we **betekenis** aan de kunstervaring zowel bij het 'maken' als het 'meemaken'.

Het '**maken**' is gericht op artistieke expressie en ontwikkeling van creativiteit en nieuwsgierigheid. Leerlingen leren kijken en luisteren, laten zich inspireren, leren experimenteren met materialen en middelen, zetten door, gebruiken hun verbeeldingskracht, ontwikkelen technieken en vaardigheden en reflecteren op het werk- en leerproces. De artistieke ontwikkeling van de leerling is niet los te zien van het creatieve proces (zie blz. 26) dat de leerling keer op keer doorloopt.

Bij het '**meemaken**' ervaren leerlingen dat kunst en cultuur onlosmakelijk verbonden zijn met het bestaan. Ze zijn onderdeel van hun identiteit en kunnen bijdragen aan wie ze zijn. De leerlingen komen in aanraking met kunst- en cultuurhistorische context, de functies van kunst en beleven kunst en erfgoed in de kunstzinnige context binnen en buiten school. Ze leren uitingen van kunst en cultuur bevragen, betekenis geven en waarderen. Ze leren zich te verhouden tot kunst en cultuur, reflecteren op hun eigen voorkeuren en ontdekken dat meningen kunnen variëren.

Door de technologische ontwikkelingen ontstaan er andere toepassingsmogelijkheden en nieuwe vormen van kunst. Leerlingen maken kennis met nieuwe media en digitale technologie als middel om kunst te maken. In toenemende mate werken kunstenaars samen met wetenschappers rond grote thema's. Ze problematiseren onderwerpen, inspireren elkaar, leren van elkaars denk- en werkwijzen en/of werken samen aan oplossingen. Die samenwerking kan leiden tot verrassende inzichten of vernieuwingen. Dit heeft geleid tot aandacht voor nieuwe maak- en ontwerpprocessen op het snijvlak van disciplines rond mondiale thema's en actuele vraagstukken.



Scenario's voor cultuuronderwijs

Om scholen zo goed mogelijk te ondersteunen bij de lessen binnen het leergebied Kunst & Cultuur in het onderwijscurriculum, werkt CultuurCompaan met vier scenario's voor cultuuronderwijs.

Doelen

1. Curriculumvernieuwing en visievorming: we bouwen door op wat er is ontwikkeld in eerdere CmK periodes. Het volgen van de culturele ontwikkeling van leerlingen is een belangrijk aandachtspunt. Hierbij sluiten we aan bij de gezamenlijke taal en werkwijze van het onderwijs en de nieuwe kerndoelen.
2. Kansengelijkheid: we vergroten toegang tot cultuur met oog voor lokale verschillen.
3. Professionalisering voor scholen en het werkveld.

Scholen bepalen zelf hun ambities voor cultuureducatie en gaan vanuit het huidige scenario op weg naar het ambitiescenario wat het beste aansluit op de visie en de situatie van de school.

Elk scenario omschrijft vijf gebieden

- visie en ambitie vormen
- professionaliseren
- programmeren
- samenwerken
- (co)financieren



Scenario A: komen & gaan

De cultuuraanbieder staat centraal



Scenario B: vragen & aanbieden

De visievorming en de cultuurcoördinator staan centraal



Scenario C: leren & ervaren

Het schoolteam en de samenwerking staan centraal



Scenario D: eigenaarschap & integratie

Het borgen staat centraal

Ondersteuning CultuurCompaan

CultuurCompaan ondersteunt scholen in de keuze voor een ambitiescenario via een oriënterend- of voortgangsgesprek.

Tijdens dit gesprek...

- ... wordt in kaart gebracht wat de school nu aan cultuureducatie doet.
- ... wordt het scenario besproken dat het meest aansluit bij de huidige situatie van de school.
- ... worden wensen en behoeften in kaart gebracht - *wat wil de school (nog) bereiken met cultuureducatie?*
- ... wordt het scenario besproken dat het meest aansluit bij de gewenste situatie van de school - *dit is het ambitiescenario.*

De ontwikkeling wordt vastgelegd in een trajectdocument

CultuurCompaan biedt de scholen:

- Advies en begeleiding op maat in de ontwikkelstappen om vanuit de huidige situatie te komen tot het ambitiescenario;
- De mogelijkheid tot deelname aan programma's en regelingen;
- (Co)financiering.



Scenario A: komen & gaan

De cultuuraanbieder staat centraal

Visie en ambitie vormen

De school heeft geen eigen visie op cultuuronderwijs, maar biedt wel verschillende culturele activiteiten aan.

Professionaliseren

Eén van de teamleden is contactpersoon, maar is (nog) niet als cultuurcoördinator opgeleid.

Programmeren

De school kan kiezen uit een divers aanbod van verschillende cultuuraanbieders. Projecten zijn kortdurend, wisselen elkaar steeds af, er is weinig samenhang. Via CultuurCompaan kan de school deelnemen aan projecten. Daarnaast heeft CultuurCompaan een adviserende rol.

Samenwerken

De school bezoekt een bijeenkomst(en) binnen een lokaal netwerk.

(Co)financieren

CultuurCompaan draagt in overleg financieel bij aan een activiteitenprogramma op de scholen.





Scenario B: vragen & aanbieden

De visievorming en de cultuurcoördinator staan centraal

Visie en ambitie vormen

De school heeft een eigen visie op cultuuronderwijs die is vastgelegd in een actueel cultuurbeleidsplan. De evaluatie ervan wordt jaarlijks in een teamoverleg besproken.

Professionaliseren

Er is een opgeleide cultuurcoördinator werkzaam in het team met voldoende taakuren*

*advies: meer dan 80 leerlingen: minimaal 40 taakuren / minder dan 80 leerlingen: minimaal 20 taakuren.

Programmeren

De school biedt structureel verschillende culturele activiteiten, lessen en/of workshops aan. Er is sprake van een beredeneerd, enigszins samenhangend aanbod.

Via CultuurCompaan kan de school deelnemen aan de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit en andere projecten. Daarnaast heeft CultuurCompaan een adviserende rol.

Samenwerken

De school neemt actief deel aan een lokaal netwerk.

(Co)financieren

CultuurCompaan draagt in overleg financieel bij aan een activiteitenprogramma op de scholen.



Scenario C: leren & ervaren

Het schoolteam en de samenwerking staan centraal

Visie en ambitie vormen

De school heeft haar eigen actueel vastgelegde, schoolspecifieke visie op cultuuronderwijs. Er is structureel teamoverleg over cultuuronderwijs.

Professionaliseren

De opgeleide cultuurcoördinator speelt een centrale rol bij de vormgeving van het cultuuronderwijs op de school en wordt bijgestaan door een werkgroep.

Programmeren

Het cultuuraanbod wordt onder de regie van de school samengesteld, rekening houdend met de expertise van het eigen team en de culturele omgeving. Via CultuurCompaan kan de school deelnemen aan de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit en andere projecten. Daarnaast heeft CultuurCompaan een adviserende rol.

Samenwerken

De school werkt samen met haar directe (culturele) omgeving aan cultuuronderwijs.

(Co)financieren

CultuurCompaan draagt in overleg financieel bij aan een activiteitenprogramma op de scholen.





Scenario D: eigenaarschap & integratie

Het borgen staat centraal

Visie en ambitie vormen

De school heeft een eigen visie die is vastgelegd in een actueel beleidsstuk, dat is geïntegreerd in het schoolplan. De school werkt aan het cultureel zelfbewustzijn van de leerling. Er is meerdere keren per jaar teamoverleg over cultuuronderwijs.

Professionaliseren

De opgeleide cultuurcoördinator heeft een centrale rol bij het borgen van het cultuuronderwijs op school en wordt bijgestaan door een werkgroep en het team.

Programmeren

Cultuuronderwijs wordt ingezet vanuit een doorlopende leerlijn op vakdidactiek of vak-integratie. Via CultuurCompaan kan de school deelnemen aan de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit en andere projecten. Daarnaast heeft CultuurCompaan een adviserende rol.

Samenwerken

De school voert haar eigen cultuuronderwijs uit en gebruikt aanbod en expertise van externe partners om eigen doelen te bereiken.

(Co)financieren

CultuurCompaan draagt in overleg financieel bij aan een activiteitenprogramma op de scholen.

De cultuurcoördinator: rollen en competenties

De reflector reflecteert op zichzelf en het ontwikkelproces van de school en faciliteert de reflectie met het team.

- 1 Denkt na over de plek van cultuuronderwijs in het curriculum van de school en kan deze toelichten en bevragen.
- 2 Is bij vernieuwingen in het onderwijs en op school alert op de rol en positie van cultuuronderwijs.
- 3 Reflecteert op de invulling van cultuuronderwijs samen met de directie en het team.
- 4 Signaleert de sterke en zwakke punten van zichzelf en het team, haalt daar leervragen uit en zoekt scholing.

De inspirator voedt en inspireert collega's en ouders

- 1 Is zelf het levende voorbeeld van hoe leuk en belangrijk cultuuronderwijs is.
- 2 Kan het belang van cultuuronderwijs voor de ontwikkeling van kinderen uitleggen.
- 3 Biedt collega's advies en nieuwe ideeën voor cultuurlessen en -projecten.
- 4 Stimuleert tot ouderbetrokkenheid.

De schatzoeker is op zoek naar bijzondere en inspirerende parels

- 1 Is op zoek naar passende en bijzondere activiteiten voor de leerlingen.
- 2 Is op zoek naar passende en bijzondere activiteiten voor team en directie.
- 3 Doet kennis, inspiratie en nieuwe contacten op via netwerkbijeenkomsten en conferenties.
- 4 Voedt zichzelf met kennis over actuele ontwikkelingen op het gebied van cultuuronderwijs.

De vormgever geeft vorm aan cultuuronderwijs

- 1 Actualiseert samen met collega's (intern en extern) het cultuurplan en de visie op cultuuronderwijs.
- 2 Beoordeelt activiteiten en aanbod, passend bij de visie/het plan van de school.
- 3 Maakt samen met het team en directie keuzes voor het cultuurprogramma (activiteitenplan), dat wordt ingebed in het curriculum, ook na- en buitenschools.
- 4 Stimuleert (of geeft plek aan) vernieuwende en passende culturele activiteiten en projecten.

De verbinder betreft culturele partners

- 1 Kent relevante (culturele) partners en instellingen in de omgeving en hun mogelijkheden.
- 2 Is contactpersoon voor externen.
- 3 Gaat, vanuit een vraag van de school, met hen in gesprek over samenwerking.
- 4 Werkt samen met de (culturele) partners aan de ontwikkeling van duurzaam cultuuronderwijs.

Niet goed leesbaar?
Scan & vergroot!



De regisseur coördineert cultuuronderwijs op school, in samenwerking met het team, de directie en/of de cultuurcommissie

- 1 Zorgt dat cultuuronderwijs in team- en bouwvergaderingen blijvend besproken wordt.
- 2 Houdt zicht op tijd en geld, en maakt hier afspraken over om het cultuurprogramma en de icc-taken naar behoren uit te kunnen voeren.
- 3 Houdt het team up-to-date op het gebied van cultuuronderwijs.
- 4 Delegeert taken betreft cultuuronderwijs aan het team.

KC
A

Profielen voor de cultuurcoördinator

per scenario



Profiel scenario A

Eén van de teamleden is contactpersoon, maar niet als cultuurcoördinator opgeleid en heeft geen taakuren.

Competenties

- Organiseren:
 - Kan vanuit de vraag van de school culturele activiteiten binnen en buiten de school selecteren, initiëren en organiseren. Is in staat een reële schatting te maken hoe collega's, ouders en anderen ingezet kunnen worden bij het vormgeven en uitvoeren hiervan.
 - Kan in goed overleg met anderen flexibel omgaan met onverwachte situaties bij uitvoering van een cultuuractiviteit op school.
 - Zorgt voor (aanschaf) materialen.
- Communiceren:
 - Voert interne (met eigen collega's) en externe (met CultuurCompaan en cultuuraanbieders) communicatie over cultuuraanbod.
- Professionaliseren:
 - Kan netwerken gebruiken voor het opdoen en uitwisselen van kennis en ervaringen.

Taken

- Contactpersoon tussen de school (eigen collega's) en organisaties (CultuurCompaan/cultuuraanbieders)
- Organiseert en communiceert de culturele activiteiten met collega's van de eigen school.
- Neemt deel aan het lokaal CC-netwerk door (minimaal) eenmaal per jaar aanwezig te zijn bij een CC-bijeenkomst.
- Stemt het beschikbare budget af met de directeur.

Er is een opgeleide cultuurcoördinator werkzaam in het team met voldoende taakuren. (Advies: meer dan 80 leerlingen: minimaal 40 taakuren / minder dan 80 leerlingen: minimaal 20 taakuren)

Competenties

- Inspireren:
 - Is zelf het levende voorbeeld van hoe leuk en belangrijk cultuuronderwijs is.
 - Enthousiasmeert het team.
- Organiseren:
 - Kan vanuit de vraag van de school culturele activiteiten binnen en buiten de school selecteren, initiëren en organiseren. Is in staat een reële schatting te maken hoe collega's, ouders en anderen ingezet kunnen worden bij het vormgeven en uitvoeren hiervan.
 - Kan in goed overleg met anderen flexibel omgaan met onverwachte situaties bij uitvoering van een cultuuractiviteit op school.
 - Zorgt voor (aanschaf) materialen.
- Communiceren:
 - Voert interne (met eigen collega's) en externe (met CultuurCompaan en cultuuraanbieders) communicatie over cultuuraanbod.
- Professionaliseren:
 - Kan netwerken gebruiken voor het opdoen en uitwisselen van kennis en ervaringen.
 - Heeft de ICC-cursus gevolgd en het landelijk certificaat ontvangen.
 - Heeft een beleidsplan voor cultuuronderwijs geschreven.

Taken

- Contactpersoon tussen de school (eigen collega's) en organisaties (CultuurCompaan/cultuuraanbieders)
- Organiseert en communiceert de culturele activiteiten met collega's van de eigen school.
- Neemt deel aan het lokaal CC-netwerk door (minimaal) eenmaal per jaar aanwezig te zijn bij een CC-bijeenkomst.
- Heeft zicht op de culturele omgeving van de school.
- Houdt zicht op tijd en geld en maakt hier afspraken over met de directeur.
- Evalueert jaarlijks samen met het team, CultuurCompaan en het cultuuronderwijs (het cultuurbeleidsplan en de activiteiten).



De opgeleide cultuurcoördinator speelt een centrale rol bij de vormgeving van het cultuuronderwijs op de school en wordt bijgestaan door een werkgroep.

Competenties

- Inspireren:
 - Is zelf het levende voorbeeld van hoe leuk en belangrijk cultuuronderwijs is.
 - Enthousiasmeert het team en ouders.
- Organiseren:
 - Kan vanuit de vraag van de school culturele activiteiten binnen en buiten de school selecteren, initiëren en organiseren die passen binnen de doorlopende leerlijn (horizontaal en verticaal) die de school voor cultuuronderwijs heeft vastgelegd. Is in staat een reële schatting te maken hoe collega's, ouders en anderen ingezet kunnen worden bij het vormgeven en uitvoeren hiervan.
 - Kan in goed overleg met anderen flexibel omgaan met onverwachte situaties bij uitvoering van een cultuuractiviteit op school
 - Zorgt voor (aanschaf) materialen.
- Communiceren:
 - Voert interne (met eigen collega's) en externe (met CultuurCompaan en cultuuraanbieders) communicatie over cultuuraanbod.
- Professionaliseren:
 - Kan netwerken gebruiken voor het opdoen en uitwisselen van kennis en ervaringen
 - Heeft de ICC-cursus gevolgd en het landelijk certificaat ontvangen.
 - Heeft een beleidsplan voor cultuuronderwijs geschreven.
 - Kan de kwaliteit van cultuuraanbod beoordelen en op basis hiervan een beargumenteerde keuze maken.

Taken

- Contactpersoon tussen de school (eigen collega's) en organisaties (CultuurCompaan/cultuuraanbieders)
- Organiseert en communiceert de culturele activiteiten met collega's van de eigen school.
- neemt deel aan het lokaal CC-netwerk door (minimaal) eenmaal per jaar aanwezig te zijn bij een CC-bijeenkomst.
- Werkt samen met de culturele omgeving van de school.
- Houdt zicht op tijd en geld en maakt hier afspraken over met de directeur.
- Voert overleg over en evalueert het cultuuronderwijs (het cultuurbeleidsplan en de activiteiten) met het gehele team, CultuurCompaan en de samenwerkingspartners uit de culturele omgeving van de school.

De opgeleide cultuurcoördinator heeft een centrale rol in de verankering van het cultuuronderwijs op school en wordt bijgestaan door een werkgroep én het team.

Competenties

- Inspireren:
 - Is zelf het levende voorbeeld van hoe leuk en belangrijk cultuuronderwijs is.
 - Enthousiasmeert het team.
- Organiseren:
 - Kan vanuit de vraag van de school culturele activiteiten binnen en buiten de school selecteren, initiëren en organiseren die passen binnen de door lopende leerlijn (horizontaal en verticaal) die de school voor cultuuronderwijs heeft vastgelegd. Is in staat een reële schatting te maken hoe collega's, ouders en anderen ingezet kunnen worden bij het vormgeven en uitvoeren hiervan.
 - Kan in goed overleg met anderen flexibel omgaan met onverwachte situaties bij uitvoering van een cultuuractiviteit op school.
 - Zorgt voor (aanschaf) materialen.
- Communiceren:
 - Voert interne (met eigen collega's) en externe (met CultuurCompaan en cultuuraanbieders) communicatie over cultuuraanbod.
- Professionaliseren:
 - Kan netwerken gebruiken voor het opdoen en uitwisselen van kennis en ervaringen.
 - Heeft de ICC-cursus gevolgd en het landelijk certificaat ontvangen.
 - Heeft een beleidsplan voor cultuuronderwijs geschreven.
 - Kan de kwaliteit van cultuuraanbod beoordelen en op basis hiervan een beargumenteerde keuze maken voor activiteiten die passen bij de vraag van de school.
 - Kan bij het uitoefenen van de taken de eigen sterke en zwakke punten benoemen, daaruit leervragen destilleren en (na of bij-) scholing zoeken.

Taken

- Contactpersoon tussen de school (eigen collega's) en organisaties (CultuurCompaan/cultuuraanbieders)
- Organiseert en communiceert de culturele activiteiten met collega's van de eigen school.
- neemt deel aan het lokaal CC-netwerk door (minimaal) eenmaal per jaar aanwezig te zijn bij een CC-bijeenkomst.
- Werkt vanuit de eigen vraag samen met de culturele omgeving van de school.
- Voert regie op het budget, maakt begrotingen.
- Voert structureel overleg over en evalueert het cultuuronderwijs (het cultuurbeleidsplan en de activiteiten) met het gehele team, CultuurCompaan en de samenwerkingspartners uit de culturele omgeving van de school



De rol van de leraar

Hoe kunnen leraren de nieuwsgierigheid en creativiteit van hun leerlingen stimuleren en welke lesvormen, materialen en opdrachten zijn daarvoor geschikt? Voor creativiteit is divergent denken nodig, de vaardigheid om veel verschillende ideeën te genereren.

Dat betekent dat materialen en taken veel verschillende gedragsmogelijkheden moeten bieden, maar idealiter ook dat niet één mogelijkheid of een beperkt aantal mogelijkheden té uitnodigend mogen zijn.

Pas als leerlingen nieuwsgierig genoeg zijn om die vele verschillende mogelijkheden uit te proberen, kan er creativiteit ontstaan.

Lees op de volgende pagina meer over de diverse rollen die de leraar vervult.



1. De deskundige

De leerkracht biedt informatie als handvat voor de beleving. De focus bij deze rol ligt op het geven van informatie om het kunstwerk/de productie optimaal te beleven. Door het aanbieden van de juiste informatie, worden de leerlingen goed voorbereid op wat ze gaan bekijken. Deze rol kan ook (gedeeltelijk) door een externe (kunst)professional worden ingevuld. Deze rol past het best bij activiteiten uit domein 2 en 3 (zie blz. 24) en zowel het onderzoekend als het reflecterend vermogen.

2. De reflector

De leerkracht stimuleer de leerling in zijn zelfbewustzijn. In deze rol staat het zelfbewustzijn van de leerlingen centraal. De leerkracht laat de leerlingen reflecteren op het werk met vragen als; 'Wat doet het kunstwerk/de productie met jou?', 'Wat roept het bij je op?' of 'Wat vind jij in dit kunstwerk?'. De reflector stelt open vragen die de leerling uitdagen na te denken over de eigen beleving en hoe deze zich verhoudt tot die van een ander. De leerkracht draagt bij aan de ontwikkeling van de leerling als publiek en aan de ervaring dat kunst onderdeel is van zijn wereld. Deze rol past het best bij activiteiten uit domein 3 (en eventueel 2) en het reflecterend vermogen.

3. De coach

De leerkracht stimuleer de leerling in zijn zelfbewustzijn. In deze rol staat het zelfbewustzijn van de leerlingen centraal. De leerkracht laat de leerlingen reflecteren op het werk met vragen als; 'Wat doet het kunstwerk/de productie met jou?', 'Wat roept het bij je op?' of 'Wat vind jij in dit kunstwerk?'. De reflector stelt open vragen die de leerling uitdagen na te denken over de eigen beleving en hoe deze zich verhoudt tot die van een ander. De leerkracht draagt bij aan de ontwikkeling van de leerling als publiek en aan de ervaring dat kunst onderdeel is van zijn wereld. Deze rol past het best bij activiteiten uit domein 3 (en eventueel 2) en het reflecterend vermogen.

De rol van de directie

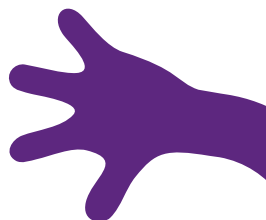
De directie:

- Werkt mee aan de beleidsontwikkeling op cultuuronderwijs
- Onderhoudt contacten met externe adviseurs
- Biedt het team de mogelijkheid voor deskundigheidsbevordering
- Zorgt voor de financiële verantwoording
- Zorgt voor evaluatie en borging

De rol van het team

Het team:

- Zorgt voor de uitvoering op bouw- en groepsniveau
- Werkt mee aan deskundigheidsbevordering
- Zorgt voor evaluatie en borging



Cultuuronderwijs in de praktijk

Eerder is toegelicht waarom cultuuronderwijs zo belangrijk is. Elke (basis)school besteedt daarom aandacht aan cultuuronderwijs volgens de kerndoelen van het leergebied 'Kunstzinnige Oriëntatie'. Hoe doe je dat op een goede manier en hoe zorg je ervoor dat cultuureducatieve activiteiten voor samenhang zorgen binnen het onderwijsprogramma? Een breed en evenwichtig cultuureducatief programma bestaat uit een diversiteit aan activiteiten van verschillende disciplines.

Financiering cultuuronderwijs

Scholen ontvangen van het ministerie van OCW (Onderwijs Cultuur en Wetenschap) één budget voor alle kosten. Dit heet de lumpsum. In de lumpsumbegroting staan posten voor onder meer personeel, leermiddelen, excursies, presentaties, deskundigheid en schoolontwikkeling. Schoolbesturen moeten verantwoording afleggen over hun keuzes aan personeelsleden, leerlingen, ouders en andere belanghebbenden.

Zorg als cultuurcoördinator voor een cultuureducatieplan met een duidelijk voorstel met begroting voor de inzet van financiële middelen voor cultuuronderwijs. Gebruik eventueel de bedragen die in het verleden werden gehanteerd voor de Velo (Vereenvoudigde Londo) gelden en de Regeling prestatiebox.



De drie domeinen

Cultuureducatie wordt verdeeld over 3 domeinen:

1. In de school

Dat wat leerkrachten zelf in de klas doen aan cultuuronderwijs. De meerwaarde hiervan is dat leerkrachten als geen ander zien wanneer een leerling buiten zijn eigen kaders durft te denken.

2. Uit de culturele omgeving

In de gemeente Roosendaal is een groot aantal partners die graag samenwerken met het onderwijs. Kinderen leren wat er in hun omgeving te zien en te doen is én kunnen lessen krijgen van professionals in een bepaalde kunstdiscipline.

3. Uit de grote wereld

Door een paar keer in de schoolcarrière naar de Grote Wereld te gaan (een museum, voorstelling of concert in het theater), leer je kinderen zich open te stellen voor het onbekende en komen ze in aanraking met topvoorbeelden en kwaliteit. Ze leren genieten van kunst.



De culturele vermogens



Er zijn drie culturele vermogens (ofwel competenties) beschreven waarmee je als school richting kunt geven aan je cultuuronderwijs:

1. Reflecterend vermogen

De leerling kan terugkijken op eigen ervaringen en cultuuruitingen van zichzelf, deze interpreteren, waarderen en er betekenis aan geven.

2. Creërend vermogen

De leerling kan op eigen wijze vormgeven aan zijn ervaring, waarneming, verbeelding en kennis. De leerling denkt, creëert en produceert op creatieve wijze.

3. Onderzoekend vermogen

De leerling kan vanuit een vraag zichzelf en zijn omgeving leren kennen.

De leerling kan informatie over cultuuruitingen opzoeken, in zich opnemen en toepassen in eigen werk. Daarbij is hij of zij in staat ook andere kerndoelen te betrekken, bijvoorbeeld vanuit het vakgebied taal of de zaakvakken.



Het creatieve proces

Binnen een creatief proces doorloopt de leerling een viertal fasen; oriënteren, onderzoeken, uitvoeren en evalueren. Deze fasen zijn niet scherp gescheiden, maar lopen in elkaar over en soms door elkaar heen. Centrale vaardigheid binnen deze cyclus is het reflecteren op die verschillende fasen. Deze fasen zijn nodig om tot een nieuwe ontdekking of tot een werk te komen. Ze zijn toepasbaar op ieder mogelijk probleem, idee of thema.

Bij oriënteren gaat het er om dat de leerling geprikkeld wordt om de opdracht en het thema te verkennen. Hierbij gaat het om waarnemen (zien, horen, voelen, enz.), associëren, fantaseren, beschouwen en (nieuwe) ideeën opdoen. De reflectie richt zich in deze fase op de ruimte om het thema of de opdracht van alle kanten te bekijken, te beluisteren en te beleven.

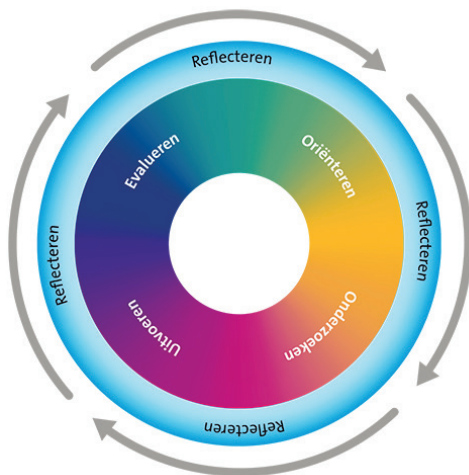
Vervolgens onderzoekt de leerling verschillende mogelijkheden en oplossingen voor de opdracht of de verwerking van het thema. De leerlingen worden gestimuleerd om eigen, verschillende mogelijkheden te bedenken en (alleen of samen met medeleerlingen) keuzes te maken. De reflectie richt zich dan ook op het onder woorden brengen van de verschillende keuzes in deze onderzoeksfase. Ze kunnen desgewenst teruggrijpen naar elementen uit de oriëntatiefase.

Wanneer de leerlingen de fase van onderzoeken hebben doorlopen maken ze gebruik van de vakspecifieke kennis en vaardigheden die zij nodig hebben voor het uitvoeren van de opdracht. Bij reflectie wordt steeds een relatie gelegd tussen de keuzes in de uitvoeringsfase en de onderzoeksfase. In deze fase wordt feedback gegeven, door de leerkracht, gastdocent of door medeleerlingen, op de uitvoering.

In een volgende fase wordt het product en het doorlopen proces nader beschouwd. Er worden leerpunten geformuleerd die de opstart vormen voor een volgende opdracht en een volgend creatief proces. Dit is de fase van evalueren.



Bron: Slo.nl





Verbeeldingskracht is belangrijker dan kennis
Albert Einstein



Over CultuurCompaan

CultuurCompaan brengt, als onafhankelijke intermediair in de gemeente Roosendaal, vraag een aanbod op het gebied van cultuuronderwijs- en participatie samen. Door het aanbieden van culturele activiteiten kunnen kinderen, jongeren en volwassenen uit Roosendaal op allerlei manieren meedoen aan of genieten van cultuuronderwijs en – participatie. Roosendaalse jeugd en inwoners die niet vanzelfsprekend in aanraking komen met cultuur, hebben hierbij de speciale aandacht.

Kerntaken CultuurCompaan

CultuurCompaan kent iedereen

we netwerken en verbinden

CultuurCompaan biedt maatwerk

we adviseren en begeleiden

CultuurCompaan ziet altijd kansen

we signaleren en initiëren

CultuurCompaan geeft nieuwe energie

we informeren en inspireren



Altijd daar



Cultuuronderwijs met hoofd, hart en handen

Colofon

Redactie

Claudia de Groen
Illse van de Molengraaf
Cécile Cooijmans

Lay-out

Kirsten van Oosterhout

Contactgegevens

CultuurCompaan
Kerkstraat 1
4701 HT Roosendaal
info@cultuurcompaan.nl
www.cultuurcompaan.nl
0165 745 820

CultuurCompaan is een vaste partner binnen het Roosendaalse Cultuurcluster

©CultuurCompaan 2024